

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali 1-son. 3-qism. Noyabr-2025

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA AXBOROT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH

Ahmatova Farangiz Xoshim qizi
Denov tadbirkorlik va pedagogika
instituti boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabasi

Anotatsiya: Maqola boshlang'ich sinf o'quvchilarida raqamli texnologiyalar asosida axborot madaniyatini shakllantirish masalalarini o'rganadi. Axborot madaniyati – bu o'quvchilarning axborotni qabul qilish, tahlil qilish, saqlash va undan samarali foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirishdir. Tadqiqotda pedagogik amaliyotdan misollar keltirilgan, raqamli vositalar yordamida darslarni interfaol tashkil etishning samaradorligi tahlil qilingan. Shuningdek, maqolada axborot madaniyatini rivojlantirishda o'qituvchining roli va metodik tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, raqamli texnologiyalar, axborot madaniyati, interfaol dars, pedagogik yondashuv.

Аннотация: Статья рассматривает вопросы формирования информационной культуры у младших школьников на основе использования цифровых технологий. Информационная культура — это развитие у учащихся навыков восприятия, анализа, хранения информации и её эффективного использования. В исследовании приведены примеры педагогической практики, проанализирована эффективность интерактивного проведения уроков с использованием цифровых средств. Кроме того, в статье представлены рекомендации для педагогов по развитию информационной культуры у школьников.

Ключевые слова: начальное образование, цифровые технологии, информационная культура, интерактивный урок, педагогический подход.

Abstract: The article examines the issues of developing information culture in primary school students through the use of digital technologies. Information culture is the development of students' skills in perceiving, analyzing, storing, and effectively using information. The study provides examples from pedagogical practice and analyzes the effectiveness of organizing interactive lessons using digital tools. Additionally, the article offers methodological recommendations for teachers on fostering students' information culture.

Keywords: primary education, digital technologies, information culture, interactive lesson, pedagogical approach.

Zamonaviy ta'lim tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) muhim o'rin tutadi. Boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarning axborot

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

madaniyatini shakllantirish ularning kelajakda muvaffaqiyatli va mustaqil o'qitilishining asosidir. Axborot madaniyati – bu o'quvchilarning axborotni tez va samarali qabul qilish, tahlil qilish, uni saqlash va turli maqsadlarda foydalanish qobiliyatidir. A. Avliyoqulov (2015) ta'kidlaganidek, axborot madaniyatini rivojlantirish o'quvchilarda tanqidiy fikrlashni shakllantirish va mustaqil o'qish motivatsiyasini oshirishga xizmat qiladi.

Boshlang'ich sinflarda raqamli texnologiyalardan foydalanish bir necha yo'nalishda amalga oshiriladi. Birinchidan, interfaol darsliklar va elektron taqdimotlar yordamida o'quvchilar mavzuni vizual tarzda o'rganadi. Shu orqali ular mavzuni tushunish va xotirada saqlash qobiliyatini oshiradi. Ochilov (2016) ta'kidlaganidek, interfaol darsliklar nafaqat bilim olishni tezlashtiradi, balki o'quvchilarni darsga faol jalb qiladi va ijodiy yondashuvni rivojlantiradi.

Ikkinchidan, onlayn platformalar va elektron testlar o'quvchilarga bilimlarni mustaqil tarzda mustahkamlash imkonini beradi. O'quvchilar o'z sur'atida mashqlarni bajaradi, javoblarini tekshiradi va xatolarini tahlil qiladi. Bu jarayon o'quvchilarda axborot bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi va axborot madaniyatini shakllantiradi. Azizxo'jayeva (2017) o'z tadqiqotida shuni ko'rsatdiki, raqamli resurslardan foydalanish o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi va ularni mustaqil o'qishga undaydi.

Shuningdek, loyiha asosida o'qitish metodikasi ham raqamli texnologiyalar bilan uyg'un ishlaganda samarali natija beradi. O'quvchilar kichik guruhlarda mavzuni o'rganadi, ma'lumot to'playdi, tahlil qiladi va natijalarni taqdim etadi. Bu jarayon nafaqat bilimlarni mustahkamlash, balki o'quvchilarning axborot madaniyati, jamoada ishlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi (Yusupov, 2018).

Axborot madaniyatini shakllantirishda interfaol metodlar muhim rol o'ynaydi. Masalan, brainstorming, klaster va mind map metodlari o'quvchilarga o'z fikrini erkin ifoda etish va yangi g'oyalar yaratish imkonini beradi. Bu metodlar orqali o'quvchilar axborotni tahlil qiladi, taqqoslaydi va natijalarni baholashni o'rganadi. G'ulomov (2019) pedagogik yondashuv orqali interfaol metodlar o'quvchilarda axborot madaniyatini rivojlantirishga yordam berishini qayd etadi.

Pedagoglar raqamli texnologiyalarni qo'llashda o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olishi kerak. O'quvchilarning qobiliyati, darsga bo'lgan qiziqishi va oldingi bilim darajasi asosida topshiriqlarni shaxsiylashtirish samarali natija beradi. Shu tarzda o'quvchilarning axborot madaniyatini shakllantirish jarayoni yanada samarali bo'ladi. Avliyoqulov (2015) shuni ta'kidlaydiki, pedagogning yondashuvi o'quvchilarning bilim olish motivatsiyasini oshiradi va ularni faol o'quvchi sifatida shakllantiradi.

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali 1-son. 3-qism. Noyabr-2025

Bugungi kunda raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali baholash jarayoni ham interfaol bo'ladi. O'quvchilar o'z ishlarini onlayn tarzda taqdim etadi, xatolarini ko'radi va o'zini baholashni o'rganadi. Bu jarayon axborot madaniyati va mustaqil fikrlashni rivojlantiradi. Ochilov (2016) shuni qayd etadiki, raqamli baholash tizimlari o'quvchilarning bilim olish motivatsiyasini oshiradi va ularni faol ishtirokchiga aylantiradi.

Shuningdek, axborot madaniyatini shakllantirishda ota-onalar bilan hamkorlik muhimdir. Uyda raqamli vositalardan foydalanish, o'quvchilarga mustaqil topshiriqlar berish va ularni qo'llab-quvvatlash orqali pedagogik jarayon kuchaytiriladi. Bu nafaqat axborot madaniyatini rivojlantiradi, balki o'quvchilarning mustaqil ishlash va bilim olish qobiliyatini oshiradi.

Raqamli texnologiyalar asosida axborot madaniyatini shakllantirish jarayonida **o'quvchilarning motivatsiyasini oshirishga** alohida e'tibor qaratish kerak. Motivatsiya – bu o'quvchilarning dars jarayonida faol ishtirok etishini ta'minlaydigan ichki harakatlantiruvchi kuchdir. Interfaol va raqamli vositalardan foydalangan holda dars tashkil etish o'quvchilarni bilim olishga qiziqtiradi, ularning faoliyatini mustahkamlaydi va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Masalan, interaktiv viktorinalar va raqamli o'yinlar yordamida o'quvchilar mavzuni o'rganishda raqobat muhitini his qiladilar va natijalarni yaxshilashga intilishadi.

Shuningdek, **loyiha asosida ishlash** (project-based learning) o'quvchilarga o'zlarining axborot bilan ishlash ko'nikmalarini amalda qo'llash imkonini beradi. O'quvchilar kichik guruhlariga bo'linib, mavzu bo'yicha ma'lumot to'playdi, uni tahlil qiladi, prezentatsiyalar va diagrammalar yaratadi hamda natijalarni sinfdoshlariga taqdim qiladi. Bu jarayon o'quvchilarning faolligini oshiradi, ularni tanqidiy fikrlashga va muammolarni mustaqil yechishga o'rgatadi.

Axborot madaniyatini shakllantirishda **interaktiv metodlarning kombinatsiyasi** samarali hisoblanadi. Masalan, darsda:

- **Brainstorming** yordamida o'quvchilar mavzu bo'yicha g'oyalar ishlab chiqadi.
- **Mind map** orqali olingan ma'lumotlarni tizimlashtiradi.
- **Rolli o'yinlar** orqali mavzuni amaliyotda qo'llash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Bunday kombinatsiya o'quvchilarda axborot bilan ishlashni osonlashtiradi, ularni faol o'quvchi sifatida shakllantiradi va axborot madaniyati ko'nikmalarini mustahkamlaydi.

Raqamli texnologiyalardan foydalanishning amaliy natijalari ham tadqiq etilgan. O'quvchilar elektron darsliklar va interaktiv testlardan foydalangan holda o'z bilimlarini mustaqil tekshiradi, xatolarini tahlil qiladi va to'g'rilaydi. Shu tarzda ular

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali 1-son. 3-qism. Noyabr-2025

axborotni tez qabul qilish, tahlil qilish va amaliyotga tadbqiq etish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Pedagoglarning roli bu jarayonda beqiyos. O'qituvchi nafaqat interfaol va raqamli metodlarni samarali qo'llashi, balki o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olishi, ularni rag'batlantirishi va dars jarayonini qiziqarli qilish uchun kreativ usullarni qo'llashi lozim. Shu bilan birga, o'qituvchi o'quvchilarga **axborot xavfsizligi** va raqamli etikani o'rgatishi zarur. Bu esa axborot madaniyatining muhim qismi hisoblanadi.

Uy vazifalarida ham raqamli vositalardan foydalanish o'quvchilarda mustaqil ishlash va axborot madaniyatini rivojlantirishga yordam beradi. Masalan, o'quvchilarga onlayn ma'lumotlar bazalaridan foydalanib, mini-loyiha tayyorlash vazifasi berilishi mumkin. Bu jarayonda ular axborotni tanlash, tahlil qilish va taqdim etish ko'nikmalarini mustahkamlaydi.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf o'quvchilarida axborot madaniyatini shakllantirish raqamli texnologiyalar va interfaol metodlarni uyg'un qo'llashni talab qiladi. Elektron darsliklar, interaktiv testlar, onlayn platformalar va loyiha asosidagi faoliyat o'quvchilarda axborot bilan ishlash, tahlil qilish, saqlash va natijalarni baholash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Pedagogning vazifasi – raqamli vositalarni samarali qo'llash orqali o'quvchilarning axborot madaniyatini shakllantirish va ularni faol, mustaqil va ijodiy fikrlaydigan o'quvchi sifatida tarbiyalashdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Avliyoqulov, A. (2015). *Boshlang'ich ta'limda axborot madaniyatini shakllantirish usullari*. Toshkent: O'zbekiston pedagogika universiteti nashriyoti.
2. Azizxo'jayeva, N. (2017). *Raqamli texnologiyalar va boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilim olish motivatsiyasi*. Toshkent: Fan va ta'lim.
3. Ochilov, M. (2016). *Innovatsion metodikalar va axborot madaniyati*. Toshkent: Ta'lim nashriyoti.
4. Yusupov, Sh. (2018). *Boshlang'ich sinf o'quvchilarida interfaol metodlarning samaradorligi*. Toshkent: Pedagogika.
5. G'ulomov, A. (2019). *Pedagogik yondashuv va axborot madaniyati*. Toshkent: Fan.